

<https://doi.org/10.18524/2307-4558.2020.34.219509>
УДК 811.111'06'367.626

МОЙСЕЄНКО Наталія Григорівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 093 4388839; +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8465-5519

КАТЕГОРІАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАЙМЕННИКА В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ ПРОТОТИПІВ

Анотація. *Об'єктом* цього дослідження є точки зору лінгвістів стосовно граматичного статусу займенників у сучасній англійській мові. *Предметом* наукової розвідки є когнітивні характеристики англійських займенників і можливості репрезентації цих характеристик у класифікаціях займенників. *Метою* дослідницької роботи стало визначення адекватних критеріїв щодо виокремлення займенників у частиномовні групи слів. *Методологічною* базою дослідження обрано закони пізнання, теорії архетипу, прототипу, концептуальної категорії. Як *результат* роботи запропоновано принципи класифікації займенників у сучасній англійській мові, які можуть застосовуватися у навчанні англійської мови як іноземної, а також у проведенні фундаментальних когнітивних досліджень частин мови в англістиці. *Висновки* роботи зводяться до наступних положень: 1) теорія прототипів може бути ефективною у розподілі на класи слів, що входять до формально, семантично, граматично та функційно строкатої групи займенників, згідно із концептуальними категоріями, які віддзеркалює кожний окремий клас. Ця теорія може також допомогти пояснити випадки гіпостасиса у підкласах займенників; 2) займенники можна об'єднати в одну групу слів на підставі загальної вказівної функції: вони вказують на певне явище об'єктивної дійсності без його ідентифікації, співвідносяться із різними концептуальними категоріями (субстанція, володіння, локативність, темпоральність, кваліфікативність, таквантивність), що й зумовлює відмінність їх формальних ознак.

Ключові слова: займенник, частина мови, субстанція, концептуальна категорія, прототип.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві, зокрема в англістиці, немає спільної точки зору щодо частиномовної семантики займенника. Категоріальний статус одиниць, що традиційно вважають займенниками, дослідники англійської мови визначають по-різному [1–14; 16–53]. Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Формулювання завдань дослідження. Мета цієї статті полягає в аналізі найбільш поширених точок зору щодо категоріальної семантики англійського займенника, визначенні проблем, пов'язаних із її встановленням, а також у розробці шляхів виокремлення концептуальних категорій займенникової співвіднесеності, якими ми вважаємо ієрархічно структуровані об'єднання концептів із концептом-прототипом у ядрі структури, що здатні рефлексивно відображати певні категорії буття людини, які в мовленні позначають займенниковими лексемами. Об'єкт нашого дослідження складають точки зору лінгвістів стосовно граматичного статусу займенників у сучасній англійській мові. Предметом наукової розвідки є когнітивні характеристики займенників у сучасній англійській мові та можливості їх репрезентації у класифікаціях займенників. Методологічно наше дослідження базується на законах пізнання, на таких психологічних категоріях як концептуальна категорія і архетип.

Виклад основного матеріалу. У сучасній лінгвістиці заведено відокремлювати і протиставляти слова повнозначні та службові [4, с. 27]; автосемантичні: такі, що мають своє самостійне значення, — та син семантичні: такі, що набувають значення тільки у сполученні з іншими словами в реченні [51, с. 4]; лексичні та структурні слова [53, с. 68]; змістовні та структурні слова [5, с. 207]; слова повнозначні та функціональні [27, с. 38]. Залежно від того, як розуміють термін «значення мовної одиниці», займенники можуть вважатися службовими словами, такими, що позбавлені значення [27; 29; 30; 45; 48; 51; 52; 53], або навпаки, повнозначними словами, такими, що мають своє особисте граматичне значення [1; 7–14; 18–23; 25; 39; 40; 46].

Так, С. Ульман зазначає, що в деяких випадках займенники функціонують як повнозначні слова (являють собою фонологічні одиниці; *this, his* можуть вживатися самостійно і як закінчені висловлювання), в інших випадках займенники відрізняються від інших повнозначних слів. Тому вчений пропонує називати займенники «псевдословами», службовими словами, що виконують скоріше семантичну ніж лексичну функцію [51, с. 44].

Структуралісти Ч. Фріз і У. Френсіс семантику мовних одиниць не досліджують взагалі, вони вважають її суб'єктивним елементом мови. Їхня класифікація частин мови базується на здібності слова займати те чи інше місце у реченні. На підставі цього критерію займенник із частин мови включається, Ч. Фріз і У. Френсіс відносять його до службових слів, причому службові слова вони не включили в систему частин мови [35, с. 41; 36, с. 92].

Деякі сучасні дослідники англійської мови вважають займенники функціональними словами, що не мають лексичного значення, заявляючи, що роль таких слів зводиться до визначення відносин між лексичними словами або більшими мовними одиницями, а також на позначення засобу їх інтерпретації [17, с. 47]. Зауважимо, що всі мовні явища співвідносяться із об'єктивною дійсністю, включаючи

і людину, все має свою форму і своє значення [15, с. 32; 23, с. 47; 24, с. 92; 27, с. 98; 54, с. 422], тому кожна мовна одиниця є позначенням тієї чи іншої когнітивної структури, яка сформувалась у свідомості людини внаслідок її взаємодії із навколишнім середовищем. Отже, кожна мовна одиниця має певне референтне значення. Проте, службові слова можуть відрізнятися від повнозначних слів «особливим видом реальності, яку вони сегментують» [28, с. 85].

Представники традиційного напрямку граматики виокремлюють частини мови на підставі трьох критеріїв: семантичного, морфологічного та синтаксичного [1; 3; 7; 14; 20–25; 34; 37]. До того ж, вони зазначають, що застосування всіх трьох критеріїв для об'єднання займенників в одну групу слів є справою досить непростою [36–42; 47], бо займенники різних розрядів не мають однакових морфологічних і синтаксичних властивостей [38, с. 268; 40, с. 29; 48, с. 9].

Складність визначення граматичної семантики займенників, на наш погляд, можна пояснити такою причиною: традиційно ця група слів включає одиниці із дуже різними семантичними та граматичними характеристиками, і, оскільки граматичне значення є категоріальним, що виражається регулярною повторюваністю граматичних форм, то за відсутності останніх неможливо встановити і перше.

Вирішення зазначеної вище проблеми, на погляд деяких сучасних мовознавців, можливе, якщо займенники виокремлюватимуться за семантичним критерієм. Ці дослідники зауважують, що такі слова характеризуються «широким колом об'єктів і перемінністю значення», ці слова «завжди мають контекстуально зумовлений зміст» [17, с. 304].

Між іншим, на думку І. Вихованця, займенники треба вважати «займенниковими словами». дослідник розподілив їх між іменниками, числівниками, дієсловами, прислівниками [11, с. 305]. Критерії запропонованої ним класифікації містять базові категоріально-понятійні та категоріально-формальні ознаки.

Більшість британських і американських дослідників вважає займенниками тільки ті слова, що вживаються замість іменника [32, с. 67; 33, с. 101; 42, с. 75; 43, с. 39] або замість іменника та іменникової фрази [26, с. 59; 29, с. 103; 31, с. 21; 45, с. 109–113; 48, с. 129]. Займенники із ад'єктивними й адвербіальними характеристиками вони відносять до інших груп слів (детермінативів, кваліфікаторів, прикметників, прислівників) [26, с. 59; 29, с. 103; 43, с. 54; 45, с. 33]. Отже, семантична наповненість займенників зводиться ними лише до субстантивності.

В. В. Гуревич, утім, зазначає, що за семантичними, морфологічними та синтаксичними властивостями займенники збігаються з іменником, із прикметником або із прислівником. І. Корунець говорить про те, що займенники мають характеристики іменників, прислівників, числівників [16, с. 224]. А. С. Гузєєва також пов'язує семантику займенника із вказівкою на речі, їх ознаки та кількість [7, с. 49].

Таким чином, аналізуючи все зазначене вище, можна стверджувати, що сучасні лінгвісти визначають семантику займенника як субстанціональну, ад'єктивну та адвербіальну. Деякі вказують на відсутність у займенника лексичного значення. У зв'язку із цим виникають питання чи є щось взагалі спільне в семантиці таких різних за способом позначення дійсності слів, чи можна їх об'єднувати до однієї групи, або було б більш доцільно виокремити їх у підгрупи іменників, прикметників та прислівників.

На нашу думку, для вирішення поставлених питань ефективною може виявитися теорія прототипів, оскільки вона розглядає мову не стільки з позицій жорсткого структурування категорій, скільки з позицій природних, прототипічних категорій.

Так, О. Кубрякова зазначає, що потрібно підходити із сучасними поглядами до вибудови окремих частин мови: «не за принципом відсутності протиріч у значенні її різних членів, не з вимогами повтору в кожній одиниці конкретної частини мови набору ідентичних змістовних ознак, але з розумною пропозицією про те, завдяки яким концептам було сформовано ядро кожної категорії, в якому напрями воно могло далі трансформуватись і які семантичні зсуви були при цьому можливими без порушення спільності цієї категорії» [19, с. 99]. Для когнітивного підходу до аналізу мовних одиниць характерним є визначення когнітивної структури (концепта або сукупності концептів), яка вербалізується через ті чи інші лексеми, і функцій, у яких цю лексему використовують у дискурсі й тексті. Кожний концепт має у своїй структурі понятійне ядро, навколо якого розвиваються всі інші смисли, що його формують.

Згідно із визначенням Е. Рош, прототип — це точка когнітивної референції, яка втілює найбільш виразні категорії як рубрики досвіду, виокремлені шляхом пізнавальної діяльності людини, і дозволяє визначити всю категорію загалом [цит. за 19, с. 117]. Отже, при визначенні прототипічних семантичних характеристик займенника, треба виявити інваріанти значення, суттєві для кожного контекстуального вживання цих мовних одиниць. Вони і становлять ядро концепту. Усе це дає змогу знайти елементи із спільними властивостями.

«Частини мови можна вважати проєкціями у світ мови різних за своєю суттю або за способом сприйняття людиною об'єктів дійсності» [19, с. 4]. Таким чином, для визначення категоріальної семантики займенника треба спочатку проаналізувати, які саме об'єктивні та концептуальні категорії позначає дана група слів. Під об'єктивною категорією ми розуміємо явища об'єктивного світу,

які асоціюються із субстанцією та способом її існування у часі і просторі [42, с. 157]. У процесі життєдіяльності людина пізнає об'єктивний світ, який відображається в її свідомості. Знання про об'єктивний світ структуруються в мозку людини у вигляді мисленневих, ментальних конструктів, що відповідають тій чи іншій об'єктивній категорії. такі конструкти прийнято називати концептуальними категоріями [там само, 158].

Мовна репрезентація концептуальної категорії (або концептуальної структури) здійснюється за допомогою лінгвістичних категорій. Із цього витікає, що природа лінгвістичних категорій безпосередньо залежить саме від характеру концептуальних категорій, які вони об'єктивують.

Зазвичай, до займенників в англійській відносять такі групи мовних одиниць:

- 1) *I, you, he, she, it, we, they;*
- 2) *my, your, his, her, its; our, their, mine, yours, his, hers, its; ours, theirs;*
- 3) *myself, yourself, himself, herself, ; ourselves, themselves;*
- 4) *this/these, that/those, here, there, now, then, the same, such;*
- 5) *who, what, which, when, where, how, that;*
- 6) *one another, each other;*
- 7) *some, somebody, any, anybody, anyone, anything, another, other, no, no-one, nobody, nothing, all, each, every, everything, either, both; much, many, few, several, some, certain* [1, с. 12; 3, с. 154; 7, с. 268; 9, с. 74; 41, с. 97; 44, с. 62; 46, с. 23–25; 47, с. 21; 49, с. 92; 50, с. 31].

Аналіз їх вживання у мовленні свідчить про те, що ці лексеми перетинаються із такими концептуальними категоріями:

- предметності (субстанціальності): (*I, you, he, she, it, we, they, some, somebody, any, anybody, anyone, anything, no-one, nobody, nothing, everything, each other, one another*);
- посесивності (*my, your, his, her, its; our, their, mine, yours, his, hers, its; ours, theirs*);
- рефлексивності (*myself, yourself, himself, herself, ; ourselves, themselves*);
- локативності (*here, there, where*);
- темпоральності (*now, when*);
- кваліфікативності: (*some, any, both, much, many, few, several, some, certain, how, this/there, that/those, the same, such, either*).

Таким чином, концептуальні структури, із якими співвідносяться лексеми, що традиційно вважаються займенниками, позначають різні об'єктивні категорії: саму субстанцію (субстанціональна концептуальна структура) та її атрибути (локативна, темпоральна концептуальні структури); ознаки субстанції (кваліфікативна концептуальна структура). Однак лексичне значення самих лексем, за допомогою яких здійснюються вербалізація зазначених вище концептуальних структур (категорій), є узагальненим; воно конкретизується тільки в контексті.

Висновки. Підсумовуючи все зазначене вище, можна стверджувати, що, по-перше, теорія прототипів може бути ефективною у розподілі займенників — строкатої за формальними, семантичними, граматичними та функційними ознаками групи слів — на класи згідно із концептуальними категоріями, які вони віддзеркалюють. Ця теорія також може допомогти пояснити випадки гіпостасиса у підкласах займенників. По-друге, — займенники можуть об'єднуватися в одну групу слів на підставі загальної вказівної функції: вони вказують на певне явище об'єктивної дійсності без його ідентифікації, співвідносяться із різними концептуальними категоріями (субстанція, володіння, локативність, темпоральність, кваліфікативність, таквантитивність), що й зумовлює відмінність їх формальних ознак.

На наш погляд, подальші дослідження граматичної семантики займенників у руслі когнітивної парадигми, а саме у світлі теорії прототипів, дає змогу виявити схему конструювання кожної когнітивної структури, яка позначається такими одиницями. Завдяки цьому виникає можливість виявити концептуальні категорії займенникової співвіднесеності та визначити частиномовний статус одиниць, які в англійській мові традиційно вважають займенниками.

Література

1. Барабаш Т. А. Грамматика английского языка. Москва : ЮНВЕС, 2001. 255 с.
2. Бархударов Л., Штелинг Д. Грамматика английского языка. Москва : Высшая школа, 1973. 423 с.
3. Верба Л. Г., Верба Г. В. Грамматика сучасної англійської мови. Київ : ВП Логос-М, 2006. 341 с.
4. Вейхман Г. А. Новое в грамматике современного английского языка. Москва : Астрель, 2002. 543 с.
5. Виноград Т. К процессуальному пониманию семантики. *Текст : аспекты изучения семантики, прагматики и поэтики*. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. С. 42–89.
6. Вольф Е. М. Грамматика и семантика местоимений. Москва : Высшая школа, 1974. 165 с.
7. Гузеева К. А. Справочник по грамматике английского языка. Санкт-Петербург : Союз, 2003. 278 с.
8. Гуревич В. В. Теоретическая грамматика английского языка. Москва : Флинта, 2003. 168 с.
9. Емельянова О. В. Грамматика современного английского языка. Москва : Academia, 2003. 639 с.
10. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. Москва : Высшая школа, 1981. 283 с.
11. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2006. 334 с.

12. Каушанская В. Л. Грамматика английского языка. Москва : Флинта, 2001. 319 с.
13. Качалова К. Н., Израилевич Е. Е. Практическая грамматика английского языка. Элиста : Джангар, 2004. 717 с.
14. Комаров А. С. Практическая грамматика английского языка для студентов. Москва : Флинта, 2005. 244 с.
15. Корсаков А. А. Лексическое и грамматическое содержание и употребление глагола *to have* в английском языке : дис. ...канд. филол. наук : 10.02. 04. Одесса, 1979. 237 с.
16. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 459 с.
17. Кочерган М. Л. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2002. 367 с.
18. Крылова И. П., Крылова Е. В. Английская грамматика для всех. Москва : Высш. шк., 1989. 320 с.
19. Кубрякова Е. С. На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения. Москва : Языки славянской культуры. 2004. 556 с.
20. Ревзина О. Г., Членова С. Р. К вопросу о семантике местоимений. *Вопросы семантики : дискуссия на расширенном заседании филологической секции Учёного совета Ин-та востоковедения : Тезисы докладов.* Москва, 1971. С. 157–159.
21. Селиверстова О. Н. Местоимения в языке и речи. Москва : Высш. шк., 1988. 215 с.
22. Серов Н. П., Цвет Л. Л. Детерминативы и служебные слова в современном английском языке. Элиста : Калмыцкое книжное изд-во, 1976. 97 с.
23. Смирницкий А. Морфология английского языка. Москва : ИЛИЯ, 1959. 440 с.
24. Стеблин-Каменский М. И. Спорное в языкознании. Ленинград : Наука, 1974. 142 с.
25. Barabash T. A. A Guide to Better Grammar. Moscow : UNVES, 2000. 329 p.
26. Biber D. Longman Grammar of Spoken and Written English. Harlow : Pearson Education, 2000. 1204 p.
27. Blokh M. Y. A Course in Theoretical English Grammar. Moscow : Vysshaya shkola, 2000. 380 p.
28. Bolinger D. Meaning and Form. London-N. Y. : Longman, 1977. 212 p.
29. Close R. A Reference Grammar for Students of English. Essex : Longman, 2000. 342 p.
30. Collins Cobuild English Grammar. London : Collins, 1993. 486 p.
31. Colwell G., Knox J. What's the Usage? Reston : Reston Publishing Company, 1973. 340 p.
32. Clark A. M. Spoken English. London : Macmillan, 1965. 407 p.
33. Curme G. English Language. N. Y. : Barnes and Noble, 1957. 308 p.
34. Drozdova T. U. et al. English Grammar. Saint-Petersburg : Antology, 2002. 358 p.
35. Francis W. The Structure of American English. N. Y. : The Ronald Press, 1958. 614 p.
36. Fries Ch. The Structure of English. N. Y. : Harcourt, 1952. 304 p.
37. Ganshina M., Vasilevskaya N. English Grammar. Moscow : Higher School, 1964. 548 p.
38. Gordon E., Krylova I. A. Grammar of Present-Day English. Moscow : Vysshaya Shkola, 1980. 334 p.
39. Gurevich V. V. Practical English Grammar. Moscow : Flinta, 2003. 291 p.
40. Ilyish B. A. The Structure of Modern English. Moscow-Leningrad : Prosveshcheniye, 1971. 366 p.
41. Khaimovich B. S., Rogovskaya B. I. A Course in English Grammar. Moscow : Higher School, 1967. 298 p.
42. Morokhovskaya E. Fundamentals of Theoretical English Grammar. Kyiv : Higher School, 1984. 287 p.
43. Nesfield J. English Grammar : Past and Present. London : MacMillan, 1898. 470 p.
44. Palmer H., Bleanford F. A Grammar of Spoken English. Cambridge : Heffner, 1924. 298 p.
45. Quirk R., Greenbaum S. A University Grammar of English. London : Longman, 1976. 484 p.
46. Rayevska N. M. Modern English Grammar. Kyiv : Higher School, 1976. 304 p.
47. Reznik R. V. A Grammar of Modern English Usage. Moscow : Flinta, 686 p.
48. Shaw H. Handbook of English. New York : McGraw Hill, 1969. 598 p.
49. Sweet H. A New English Grammar. Logical and Historical. Oxford, 1892. 499 p.
50. Swan M. Practical English Usage. Oxford : University Press, 2003. 653 p.
51. Ullmann S. Semantics Oxford : Basil Blackwell, 1977. 278 p.
52. Wardhaugh R. Introduction to Linguistics. New York : Mc Graw, 1972. 239 p.
53. Willis H. Modern Descriptive English Grammar. New York : Chandler, 1972. 378 p.
54. Философский энциклопедический словарь. Москва : Инфра-М, 2007. 575 с.

References

1. Barabash, T. A. (2001), *Grammar of the English language [Grammatika angliyskogo yazyka]*, YUNVES, Moscow, 255 p.
2. Barkhudarov, L., Shteling, D. A. (1973), *Grammar of the English language [Grammatika angliyskogo yazyka]*, Higher school, Moscow, 423 p.
3. Verba, L. G., Verba, G. V. (2006), *A Grammar of modern English [Hramatyka suchasnoi anhliyskoi movy]*, VP Logos, Moscow, Kyiv, 341 p.
4. Weikhman, G. A. (2002), *New in the grammar of modern English [Novoe v grammatike sovremennogo angliyskogo yazyka]*, Astrel, Moscow, 543 p.
5. Vinograd, T. (2001), "To the processual understanding of semantics", *Text : aspects of studying semantics, pragmatics and poetics* ["K protsessualnomu ponimaniyu semantiki", *Tekst : aspekty izucheniya semantiki, pragmatiki i poetiki*], Editorial URSS, Moscow, pp. 42–89.
6. Wolf, E. M. (1965), *Grammar and semantics of pronouns [Grammatika i semantika mestoimений]*, Higher school, Moscow, 165 p.
7. Guzeva, K. A. (2003), *English grammar : Reference book [Spravochnik po grammatike angliyskogo yazyka]*, Soyuz, Saint-Petersburg, 278 p.
8. Gurevich, V. V. (2003), *Theoretical grammar of the English language [Teoreticheskaya grammatika angliyskogo yazyka]*, Flinta, Moscow, 168 p.
9. Emelyanova, O. V. (2003), *A Grammar of Modern English [Grammatika sovremennogo angliyskogo yazyka]*, Academia, Moscow, 639 p.
10. Ivanova, I. P., Burlakova, V. V., Pocheptsov, G. G. (1981), *Theoretical grammar of modern English [Teoreticheskaya grammatika sovremennogo angliyskogo yazyka]*, Higher school, Moscow. 283 p.

11. Karpenko, Yu. O. (2006), *Introduction to Linguistics [Vstup do movoznavstva]*, Academy, Kyiv, 334 p.
12. Kaushanskaya, V. L. (2001) *A Grammar of the English language [Grammatika angliyskogo yazyka]*, Flinta, Moscow, 319 p.
13. Kachalova, K. N., Izrailevich E. E. (2004), *Practical grammar of the English language [Prakticheskaya grammatika angliyskogo yazyka]*, Dzhangar, Elista, 717 p.
14. Komarov, A. S. (2005), *Practical English grammar for students [Prakticheskaya grammatika angliyskogo yazyka dlya studentov]*, Flinta, Moscow, 244 p.
15. Korsakov, A. A. (1979), *Lexical and grammatical content and use of the verb to have in English : Thesis [Leksicheskoe i grammaticheskoe sodержanie i upotreblenie glagola to have v angliyskom yazyke : dis. ... kand. filol. nauk]*, Odessa, 237 p.
16. Korunets, I. V. (2003), *Comparative typology of the English and Ukrainian languages [Porivnialna typolohiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov]*, New book, Vinnytsia, 459 p.
17. Kochergan, M. L. (2002), *Introduction to Linguistics [Vstup do movoznavstva]*, Academy, Kyiv, 367 p.
18. Krylova, I. P., Krylova, E. V. (1989), *English grammar for all [Angliyskaya grammatika dlya vseh]*, Higher school, Moscow, 320 p.
19. Kubryakova, E. S. (2004), *On the way of acquiring knowledge about language : Parts of speech from a cognitive point of view [Na puti polucheniya znaniy o yazyke : Chasti rechi s kognitivnoy tochki zreniya]*, Languages of Slavic culture, Moscow, 556 p.
20. Revzina, O. G., Chlenova, S. R. (1971), "To the question of semantics of pronouns", *Questions of semantics : discussion at an extended meeting of the philological section of the Academic Council of the Institute of Oriental Studies : Abstracts of reports* ["K voprosu o semantike mestoimeniy", *Voprosy semantiki : diskussiya na rasshirennom zasedanii filologicheskoy sekcii Uchonogo soveta Instituta vostokovedeniya : Tezisy dokladov*], Moscow, pp. 157–159.
21. Seliverstova, O. N. (1988), *Pronouns in language and speech [Mestoimeniya v yazyke i rechi]*, Higher school, Moscow, 215 p.
22. Serov, N. P., Tsvet, L. L. (1976), *Determinatives and Structural Words in the Modern English Language [Determinativnyi i sluzhebnyye slova v sovremennom angliyskom yazyke]*, Kalmyk book publishing house, Elista, 97 p.
23. Smirnitsky, A. (1959), *Morphology of the English language [Morfologiya angliyskogo yazyka]*, ILIYA, Moscow, 440 p.
24. Steblin-Kamensky, M. I. (1974), *Controversial in linguistics [Spornoe v yazykoznanii]*, Nauka, Leningrad, 142 p.
25. Barabash, T. A. (2000), *A Guide to Better Grammar*, UNVES, Moscow, 329 p.
26. Biber, D. (2000), *Longman Grammar of Spoken and Written English*, Pearson Education, Harlow, 1204 p.
27. Blokh, M. Y. (2000), *A Course in Theoretical English Grammar*, Vysshaya Shkola, Moscow, 380 p.
28. Bolinger, D. (1977), *Meaning and Form*, Longman, London-New York, 212 p.
29. Close, R. A. (2000), *Reference Grammar for Students of English*, Longman, Essex, 342 p.
30. *Collins Cobuild English Grammar* (1993), Collins, London, 486 p.
31. Colwell, G., Knox, J. (1973), *What's the Usage?*, Reston Publishing Company, Reston, 340 p.
32. Clark, A. M. (1965), *Spoken English*, Macmillan, London, 407 p.
33. Curme, G. (1957), *English Language*, Barnes and Noble, New York, 308 p.
34. Drozdova, T. U. et al. (2002), *English Grammar*, Antology, Saint-Petersburg, 358 p.
35. Francis, W. (1958), *The Structure of American English*, The Ronald Press, New York, 614 p.
36. Fries, Ch. (1952), *The Structure of English*, Harcourt, New York, 304 p.
37. Ganshina, M., Vasilevskaya, N. (1964), *English Grammar*, Higher School, Moscow, 548 p.
38. Gordon, E., Krylova, I. A. (1980), *Grammar of Present-Day English*, Vysshaya Shkola, Moscow, 334 p.
39. Gurevich, V. V. (2003), *Practical English Grammar*, Flinta, Moscow, 291 p.
40. Ilyish, B. A. (1971), *The Structure of Modern English*, Prosveshcheniye, Moscow-Leningrad, 366 p.
41. Khaimovich, B. S., Rogovskaya, B. I. (1967), *A Course in English Grammar*, Higher School, Moscow, 298 p.
42. Morokhovskaya, E. (1984), *Fundamentals of Theoretical English Grammar*, Higher School, Kyiv, 287 p.
43. Nesfield, J. (1898), *English Grammar : Past and Present*, MacMillan, London, 470 p.
44. Palmer, H., Bleanford, F. (1924), *A Grammar of Spoken English*, Heffner, Cambridge, 298 p.
45. Quirk, R., Greenbaum, S. (1976), *A University Grammar of English*, Longman, London, 484 p.
46. Rayevska, N. M. (1976), *Modern English Grammar*, Higher School, Kiev, 304 p.
47. Reznik, R. V. (2007), *A Grammar of Modern English Usage*, Flinta, Moscow, 686 p.
48. Shaw, H. (1969), *Handbook of English*, McGraw Hill, New York, 598 p.
49. Sweet, H. (1892), *A New English Grammar. Logical and Historical*, University Press, Oxford, 499 p.
50. Swan, M. (2003), *Practical English Usage*, University Press, Oxford, 653 p.
51. Ullmann, S. (1977), *Semantics*, Basil Blackwell, Oxford, 278 p.
52. Wardhaugh, R. (1972), *Introduction to Linguistics*, Mc Graw, New York, 239 p.
53. Willis, H. (1972), *Modern Descriptive English Grammar*, Chandler, New York, 378 p.
54. *Philosophical Encyclopedic Dictionary* (2007), [*Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar'*], Infra, Moscow, 575 p.

МОЙСЕЕНКО Наталия Григорьевна,

кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры грамматики английского языка Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина; тел.: +38 093 4388839, 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8465-5519

КАТЕГОРИАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕСТОИМЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В СВЕТЕ ТЕОРИИ ПРОТОТИПОВ

Аннотация. *Объектом* данного исследования являются точки зрения лингвистов относительно грамматического статуса местоимений в современном английском языке. *Предмет* исследования составляют когнитивные характеристики местоимений в современном английском языке и возможности их репрезентации в классификациях местоиме-

ний. **Цель** работы сводится к определению адекватных критериев для распределения местоимений по частям речи. **Методологически** наше исследование основывается на законах познания, на таких психологических категориях как концептуальная категория, архетип. **Результаты** нашего исследования содержат принципы классификации местоимений в современном английском языке. Они могут найти применение в ходе преподавания английского языка как иностранного, а также при проведении фундаментальных когнитивных исследования частей речи в английском языке. **Выводы** работы сводятся к следующим положениям: 1) теория прототипов может быть эффективной при разделении такой разнородной группы слов как местоимения на классы в соответствии с теми концептуальными категориями, которые они отражают; эта теория также поможет объяснить случаи гипостасиса в подклассах местоимений; 2) местоимения могут быть объединены на основании общей функции указывать на определённые явления объективной действительности, не идентифицируя их, они соотносятся с различными концептуальными категориями (субстанция, обладание, локативность, темпоральность, квалификативность и квантификативность), что и определяет их формальные различия.

Ключевые слова: местоимение, часть речи, субстанция, концептуальная категория, прототип.

Natalia G. MOISEIENKO,

PhD, Candidate of Science in Philology, Associate Professor, lecturer at the Department of English Grammar, Odessa National I. I. Mechnikov University, 24/26 Francuzskiy blvd., Odessa, 65058, Ukraine; тел.: +38 093 4388839; +38 067 1087618; e-mail: natalymoiswx@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8465-5519

CATEGORIAL CHARACTERISTICS OF PRONOUNS IN MODERN ENGLISH FROM THE POINT OF VIEW OF PROTOTYPE THEORY

Summary. The *object* of the study of this article is the points of view of the linguists on grammatical status of pronouns in Modern English. The *subject* of investigation is cognitive characteristics of pronouns in Modern English and possibilities of their representation in classifications of pronouns. The *purpose* of the work is to try to find adequate criteria for classification of pronouns in Modern English. **Methodologically** this research is based upon the laws of cognition, on such psychological categories as conceptual category, archetype. The descriptive analysis and comparison were used. The *findings* of the work include principles of classification of pronouns in Modern English. **Practical value** of the research consists in possibility of acquiring its results in the course of teaching English as a foreign language and in possibility of their use in fundamental cognitive investigations of the parts of speech of the English language. **Results** of this work are: 1) the prototype theory can be very effective in helping to classify the miscellaneous group of pronouns according to the conceptual categories they reflect, it can also help to explain the cases of hypostasis within the subgroups of pronouns; 2) pronouns can be united on the ground of their common function: to point to a certain phenomena of the objective world without identifying it, they are associated with different conceptual categories (substance, possession, location, temporality, quality, quantity) which explains differences in their formal characteristics.

Key words: pronoun, part of speech, substance, conceptual category, prototype.

Статтю отримано 30.10.2020 р.

<https://doi.org/10.18524/2307-4558.2020.34.219521>
УДК 81'373.422/.423/.46/.612'06

НИКОЛАЄСКУ Емілія Василівна,

старший викладач кафедри східноєвропейських мов навчально-наукового центру мовної підготовки Національної академії Служби безпеки України; вул. М. Максимовича, 22, м. Київ, 03022, Україна; тел.: +38 097 8901640; e-mail: emilie.nicolaescou@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-1742-5991

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ЕНАНТІОСЕМІЇ

Анотація. Оскільки інтерес до енантіосемії зростає, постає нагальна потреба в усталеній термінології. **Метою** статті є аналіз терміносистем, систематизація, уніфікація і впорядкування як наявних, так і новостворених термінів до інтерпретації енантіосемії. **Об'єкт** дослідження — явище енантіосемії та конструкції, у яких вона виявляється. **Предмет** аналізу — інтерпретація енантіосемії в лінгвістиці, основна термінологія, яку лінгвісти використовують під час дослідження енантіосемії. Для досягнення мети було використано описовий, лексикографічний і порівняльно-історичний **методи**, методи інтерпретації, класифікації, зіставлення, узагальнення. **Результатом** вивчення цієї проблеми є невеликий огляд сучасного стану теорії енантіосемії; встановлення характерних рис енантіосемії; висвітлення основної термінології, яку лінгвісти використовують під час дослідження явища енантіосемії. **Висновки:** на сьогодні немає єдності думок щодо визначення енантіосемії. Енантіосемію розглядають як різновид антонімії, омонімії, полісемії, маргінальний феномен. Ми розглядаємо енантіосемію як варіант розвитку полісемії слова, попри те, що протилежність значень породжує ідею спорідненості енантіосемії та антонімії. Визначено, що енантіосемія — лексико-семантичне явище, при якому одна полісемантична лексема має структурно протилежні семи і проявляється в процесі мовлення на основі протиставлення, протилежності в рамках різних сем, семем, однак обов'язково повинна бути одна спільна сема, що свідчить про полісемію слова. Проведений аналіз підтверджує, що в сучасних мовах енантіосемія не є рідкістю, що